

Hodnocení a realita korupce v Evropě

Kristýna Chábová

kristyna.chabova@soc.cas.cz

Korupce je chápána jako jedna z nejvýznamnějších hrozeb pro společnost a pro řádnou veřejnou správu. Korupce snižuje kvalitu veřejného sektoru v mnoha oblastech, a může dokonce vyvolat občanské nepokoje (Brown, Touchton, & Whitford, 2011; Pellegata, 2012), dále narušuje formální systém pravidel a správy (Scott, 1972) a jde ruku v ruce se ztrátou rovného přístupu k veřejné moci a postavení, což vede ke ztrátě důvěry veřejnosti v politický systém (Karklins, 2005). Korupce je také nebezpečná z ekonomického hlediska, může být překážkou hospodářského růstu (WB, 1997b), negativně ovlivňuje poměr investic k HDP (Mauro, 1995; WB, 1997a) a úroveň zahraničních investic (Wei & Wu, 2001). Korupce může také přispět k nejistému obchodnímu klimatu, může zabraňovat státním reformám či zpomalovat jejich vývoj a v neposlední řadě pomáhá bujet organizovanému zločinu (Rose-Ackerman, 1999).

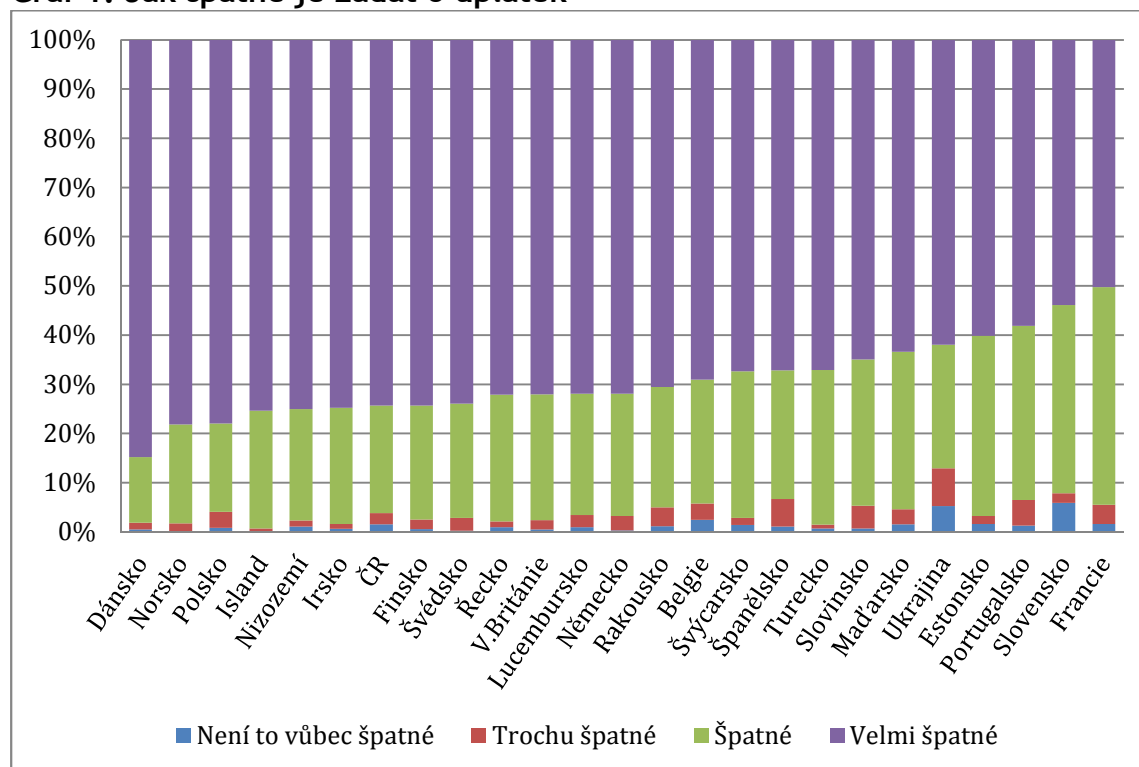
Korupce je v evropských zemích na mnohem nižší úrovni než ve většině světa. Skandinávské a západoevropské země se řadí mezi země s nejnižší mírou korupce, ale na druhou stranu země s komunistickou historií mají vyšší míru korupce (Shleifer, 1997) a některé státy jižní Evropy mají s korupcí také velký problém.

V Evropském sociálním výzkumu byla zkoumána korupce a postoje ke korupci v roce 2004 (ESS Round 2). Korupce se týkaly tři otázky. Dvě z nich se týkaly na zkušenost s korupcí a jedna se týkala postojů ke korupci:

- Jak špatné, pokud vůbec, je, když státní úředník po někom požaduje pozornost nebo úplatek za své služby?
- Stalo se vám za posledních pět let, že by vás úředník státní správy nebo samosprávy žádal o nějakou pozornost nebo úplatek za své služby?
- Kolikrát - pokud vůbec - jste v posledních pěti letech nabídl(a) pozornost nebo úplatek státnímu úředníkovi za jeho služby?

Drtivá většina respondentů odpověděla, že je velmi špatné či špatné o úplatek žádat. V průměru pouze 3 % respondentů uvedla, že žádat úplatek je „trochu špatné“ a 1 % respondentů uvedlo, že to „není vůbec špatné“, 96 % respondentů tedy korupci odsoudilo jako špatnou či velmi špatnou. Graf 1 ukazuje, jak respondenti jednotlivých států hodnotí žádost o úplatek. Jednotlivé státy se liší mezi sebou v hodnocení špatnosti žádosti o úplatek povětšinou minimálně, nejbenevolentnější země co se týče úplatků je Ukrajina, kde 5 % respondentů uvedlo, že není vůbec špatné žádat úplatek, a téměř 8 % uvedlo, že to je trochu špatné. Respondenti z České republiky jsou v případě úplatků přísnější. Téměř 2 % uvádí, že není vůbec špatné žádat úplatek, a málo přes 2 %, že je to trochu špatné. Avšak Skandinávské země či například Německo mají podíl lidí, kteří tvrdí, že není vůbec špatné žádat úplatek, blíží se nule.

Graf 1. Jak špatné je žádat o úplatek

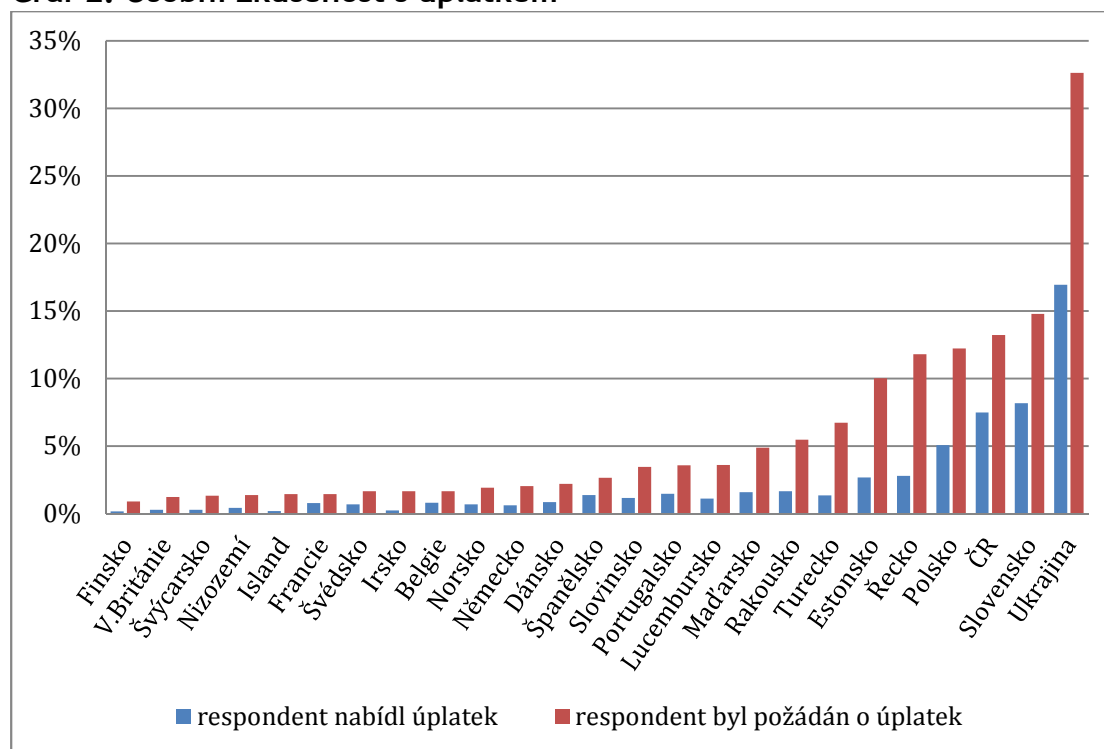

Zdroj: ESS Round 2

Následující graf (graf 2) ukazuje, zda se názor respondentů na správnost korupce promítá i do osobní zkušenosti s úplatkem. Z grafu vidíme, že Ukrajina je na tom s úplatky daleko nejhůře. Přes 30 % respondentů uvedlo, že se alespoň jednou za posledních pět let setkala s tím, že po nich státní úředník požadoval pozornost či úplatek a 17 % uvedlo, že sami nabídli alespoň jednou za posledních 5 let úplatek státnímu úředníkovi. Na opačném konci spektra, mezi státy s nejnižší přímou zkušeností s úplatkem se umístilo Finsko, Velká Británie a Švýcarsko. Je však nutné podotknout, že v 17 z 25 zkoumaných zemí má přímou zkušenost s žádostí o korupci pod 5 % respondentů, rozdíly mezi zeměmi jsou tudíž minimální. Analogicky 5 % a méně respondentů z 22 zemí uvedlo, že za posledních 5 let nabídlo alespoň jednou úplatek.

Bohužel, Česká republika se umístila na samém konci tohoto žebříčku, jako třetí země od konce (po Ukrajině a Slovensku). Češi uvedli, že 13 % z nich se za posledních pět let setkala s nabídkou k úplatku a téměř 8 % se přiznalo, že sami úplatek nabídli.

Graf 2. Osobní zkušenost s úplatkem

Proměnná je překódována na otázku, zda se respondent alespoň jednou za posledních 5 let setkal s žádostí o úplatek či alespoň jednou sám úplatek nabídnul.

Zdroj: ESS Round 2

Z dat Evropského sociálního výzkumu je vidět, že ve většině zemí, kde není žádost o úplatek relativně velký morální problém, korupce bují mnohem více, než v zemích, kde jsou úplatky společenské tabu. Neplatí to však vždy, Česká republika se v hodnocení úplatků řadí mezi západní země, jako je Belgie, Francie či Lucembursko, reálnou zkušenosti s nabízením či bráním úplatku zde však má mnohem více lidí. Nabízí se zde otázka čím to je, že Češi korupci odsuzují, ale sami na ní participují.

Literatura

- Brown, D. S., Touchton, M., & Whitford, A. (2011). Political Polarization as a Constraint on Corruption: A Cross-national Comparison. *World Development*, 39(9), 1516-1529. doi:10.1016/j.worlddev.2011.02.006
- Karklins, R. (2005). *The system made me do it : corruption in post-communist societies*. Armonk, NY ; London: M.E. Sharpe.
- Mauro, P. (1995). Corruption and growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 110(3), 681-712.
- Pellegata, A. (2012). Constraining political corruption: an empirical analysis of the impact of democracy. *Democratization*, 20(7), 1195-1218. doi:10.1080/13510347.2012.688031
- Rose-Ackerman, S. (1999). *Corruption and government : causes, consequences, and reform*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Scott, J. C. (1972). *Comparative political corruption*. Englewood Cliffs, N.J:

- Prentice-Hall.
- Shleifer, A. (1997). Government in transition. *European Economic Review*, 355-410.
- WB. (1997a). *Helping Countries Combat Corruption* (pp. 1-73). The World Bank.
- WB. (1997b). *World Development Report: The State in a Changing World*. New York: Oxford University Press.
- Wei, S. J., & Wu, Y. (2001). *Negative Alchemy? Corruption, Composition of Capital Flows, and Currency Crises*. NBER Working Paper Series 8187.